

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observ. in Cap. XXI. circa Compromissum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

OBSERVATIONES in reliquam CAPUT XX.
circa Missionem in Possessionem ad conservati-
onem Rei litigiosa.

Hic occurrit Appendix, cujus mentionem inscriptio Capituli non facit. Argumentum magis convenit *Capituli VI.* in quo agitur de Contumacia, quam huic; nam Missio proposita, est poena Contumaciae: eam hic Autor collocavit, quia executionis species est; verum hac ratio eum non purgat; nam Regulae, per quas illam exponit, solius Contumaciae mentionem faciunt, nec recte poena a delicto separatur: praeterea, executio, de qua est agendum, est executio Sententiae, quae liti finem imponit; unde fit, ut eam non aggrediatur, nisi post expositam Sententiam. Aliud est praeterea hujus Appendixis vitium, cui inserviunt Regulae, circa Sequestrationem fundorum & fructuum; haec autem locum non habet, nisi pendente lite; nam fit ad conservationem rei litigiosae, quae talis esse definit per Sententiam definitivam. Praeterea, Sequestratio opponitur missioni in possessionem; haec enim datur Actori; illa fit in manu tertia: imò Sequestratio locum habet erga personas; nam puellae, mulieres conjugatae, pueri, sequestrantur in quibusdam Casibus; Missio autem in Possessionem non fit, nisi in bonis mobilibus aut immobilibus. Praeter haec vitia ordinis, alia reperiuntur in Exceptionibus & in Replicationibus, quas in Regulis includere potuisset; ea observabuntur in discussione Regularum. *Tredecim* numero sunt, quarum *Prima* est *Duodecima* hujus Capituli, cujus omnes Regulae sub continuâ numerorum serie collocantur. Observare debuisset, primam Exceptionem in gratiam Beneficiorum litigiosorum introductam fuisse à Concilio *Lugdunensi*, ob hanc rationem, quod, cum Beneficia canonicè possideri nequeant sine Institutione Canonica, æquum non est, si Reus sit contumax, ut Actor, qui fortè legitimo Titulo caret, mittatur in Possessionem. *Cujacius* hoc notat, & probat in *Titul. de eo, qui mittitur* &c. *Secundae*, quae pertinet ad Reum contumacem, qui satisfacit, se adfuturum, & Causam defendendum, adjicere debuisset, eum non recipi, nisi intra annum: ad cujus expositionem circumstantiae, remittere potuisset ad *Reg. XIX.*

Decima-tertia supponit, Judicem mittere in Possessionem bonorum extra Territorium suum sitorum: Textus laudatus id probat.

Distinctio constituta *Reg. XIV. & XV.* inter Actionem Realem & Actionem Personalem, est justa, & constat in eo, quod, in hac, Actor mitti possit in Possessionem omnium bonorum Rei pro rata debiti: in Actione autem Reali, mittatur solum in Possessionem rei vindicatae, *Cap. 5. ut lite non contest.*

Reg. XVI. Argumento aliena est, quippe quae non loquatur de missione in possessionem, sed de obligatione Clerici Beneficiati contumacis, ad satisfaciendum Creditoribus suis & fructibus sui Beneficii.

Regula XVII. non habet locum nisi in Casibus memoratis in *Cap. 5. ut lite non cont.* haec requirit discussionem summariam ante missionem in possessionem.

Suprà diximus, quae ratio habenda sit *Regula XVIII.* quae indicat Textus sequestrationem praecipientes, cum timetur, ne fundi fructus-ve dissipentur. Doctrina *Reg. XIX.* atque Exceptionum & Replicationum ejus, ad tria reducitur, 1. cum missio in possessionem sit poena Contumaciae, nulla autem sit Contumacia, cum Citatus sistere se non potuit, neque per se ipsum, neque per Procuratorem; illa locum non habet in Casu absentiae iuste: 2. Si Contumax intra annum redierit & satisfacit, se in Judicio staturum, refundatque expensas, possessionem suam recuperat, à qua Actor repellitur: 3. Si missio in possessionem facta fuerit à Delegato Pontificis, redux Contumax non potest reintegrari, nisi à Pontifice, posito quod Delegatus defunctus sit.

Regula XX. Exceptionesque ejus ac Replicationes comprehendi possunt, sub hac observatione, Actorem in Possessionem missum ob Contumaciam Rei, verum & unicum Possessorem fieri, si anno integro perseveret in possessione; Reo autem non superest, nisi jus ad proprietatem: hoc autem locum habet, etiam si Actor pervim prohibitus fuisset, quominus realiter possideret; sed si possessio Actoris interrupta fuit, per reditum Rei intra annum, cautionem standi in Judicio & refusionem impensarum, hic possessionem recuperare debet: perinde est, si per hunc non steterit, quominus haec Conditiones impleat. Duæ posteriores Regulae loquuntur de duobus aliis remediis contra Contumaciam. *Prima* loquitur de Sequestratione, quam diximus nihil ferè commune habere cum missione in possessionem ob Contumaciam Rei. *Secunda*, de cognitione Causae, inaudito Contumace: de his Casibus agitur in *Cap. 5. de lite non contest.* &c.

Cujacius eos omnes enumerat in expositione hujus Textus, item *GONZALEZ.*

OBSERVATIONES in CAP. XXI. circa
Compromissum.

In *Decretalium* Collectione Titulus de Arbitris collocatur eos inter, qui pertinent ad preparatoria Judiciorum, aut Res Judicis anteriores; & merito: nam per Compromissa obviam itur litibus, quos definiunt Judicia. Satius tamen esse putavit Autor rejicere materiam Compromissorum post Judicia, idcirco quod eundem effectum habeant, ac Judicia, controversias humanas sopiendo; ideòque haec vocat remedia Judicis similia. Idem sentit de Transactionibus, quas Collectores *Decretalium* Judicis praeferunt, de quibus disputatur in *Capite sequenti*, hujus *Libri II.* ultimo. Quae dicuntur hic, pertinent solum ad Compromissum Judicium, quo intelligitur illud, quod quibusdam personis à Partibus, quarum interest, electis, tribuit facultatem dirimendi controversias in eo expressas. Locus ubi hoc Argumentum tractat, eum ad hoc induxit. Quoad Compromissum Extrajudiciale, de eo loquitur *Lib. III. Cap. X. REG. II. III.* tale est illud, quo Collegia, quae concordare nequeunt, ad eligendum, conferendum, praesentandum, aut aliquid gravis momenti faciendum, aliquod è Membris suis, aliosve eligunt, ad faciendum Actum, cum promissione ratum habendi, quod factum fuerit. Jus loquitur solum de Casu Electionis, sed quod in eo dicitur, ad alios Casus extenditur.

Sub *Tribus* *REGULIS* comprehendit Doctrinam suam de Compromisso Judicario. *Prima* est; illud obligatorium esse, & dare Actionem & Exceptionem. *Secunda*: Partes teneri obtemperari Sententiae ab Arbitris latae. Utraque plures Exceptiones & Replicationes habet, sine quibus Argumentum clarius exponere potuisset ac debuisset, illud in aliquot Capitula dividendo; nempe, quinam Arbitri esse possint; quinam Arbitros eligere; quanam sint obligationes horum & illorum; quid per Compromissum intelligatur, & in eo contineatur: ductoque initio ab ultimo Capite, quod continet nomen, naturam, materiam & formam rei propositae, potuisset ac debuisset observare, *Compromissum* accepisse nomen à promissione, quae Partes spondent, se staturos Sententiae ab eis dictae, quos ad dirimendam controversiam elegerunt, & soluturos poenam, cui se subjiciunt, si recusaverint parere. Cum nomen è natura rei deductum sit, illud exponendo, hanc aperuisset. Quoad *Materiam*, dicendum erat, eam nihil aliud esse, quam Disceptiones, quas Partes conficere cupiunt, circa unum, aut plura negotia, sed quaedam negotia ob gravitatem suam Compromisso non esse obnoxia, Restitutionem in integrum, Matrimonium,

Libertate

Libertatem, Crimina, Exemptiones. Pro *Formâ* assignare debuisset quod Arbitris præscribitur à Partibus quoad Locum, Tempus, Modum definiendi; eorum Officium in casu æquilibrium, aliâve divisionis, quæ sistit aut impedit Judicium. Idem est de casibus, in quibus aliquis eorum judicandi fit incapax, v. gr. Morbi, Captivitatis, Dementia, Mortis.

Quoad *Personas*, quæ compromittere possunt, observare potuisset ac debuisset, jus illud ad omnes & singulos pertinere, qui ab eo non excluduntur per Leges: hæc autem neminem excludunt nominatim; sed exclusio hæc includitur in prohibitione administrationis honorum suorum, quæ quidem exclusio præcipue continet personas in alienâ potestate constitutas, vel à Judice interdictas.

Eadem Regula obtinet quoad personas, quæ possunt esse Arbitri, omnes scilicet, qui à Lege nominatim, aut tacite non excluduntur. Quoad alios Autor commemorat Servos, Feminas, à quibus excipit eas, quæ Jurisdictionem habent, Judices Ordinarios, & competentes negotiorum controversorum.

Officia Compromittentium enucleantur in *Regula III* Idem est de Officiis Arbitrorum. Utraque nascuntur à Compromisso continente Legem, quam utriusque sequi debent: undè fit, ut, si nullum sit, v. gr. cum sit à personis incapacibus, aut ingratiam personarum incapacium, evanescent caterorum obligationes. Evanescent pariter obligationes Compromittentium, cum Arbitri recedunt à formâ Compromissi, quippe quæ sint conditionales; conditio autem est, si electi Arbitri servaverint limites potestatis, quam acceperunt. Ex nullitate Compromissi deducuntur Exceptiones *Regula I*. Replicationes oriuntur ex validitate. Ex validitate Sententiæ petitur veritas *Regula II*. Ex ejusdem Sententiæ nullitate proveniunt Exceptiones *Regulae*.

Insinuatur in *Excep. XIII. Regule I*. Compromissum non esse obligatorium, cum nulla poena ipsi apponitur. Contrarium ostendit *Cap. 9. de Arbitris*, laudatum; nam dicit, compromissum sine poena obligare ad præstandam indemnitate; penale verò insuper ad poenam obligare. *Regula III*. docet, Compromissum alterius nomine factum, dare jus agendi adversus eum, qui illud fecit, sive Dominum, sive Procuratorem.

OBSERVATIONES in CAP. XXII. circa TRANSACTIONES.

Loquendo supra de Exceptionibus peremptoriis, Transactionem ipsis annumeravimus; & observavimus, eam, perinde ac illas, habere vim rei judicatæ: quia litem definit in gratiam ejus, cui favet, adversus eum, cui contraria est. Autor exponit argumentum eodem sensu per *Regulam*, id, quod diximus, continentem, & *Quinque* Exceptiones petitas vel ex circumstantiis, in quibus Transactio nulla est ob Simoniam, aliâve simile vitium, vel ex eo, quòd materia non est transactionis capax, ut Matrimonium; vel ex eo, quòd transactioni non paruit Adversarius, juxta *Reg. 75. in 6.* quæ dicit, *frustra sibi fidem quis postulat ab eo servari, cum fidem à se præstitam servare recusat.*

Methodi VIGELIANÆ Juris Canonici LIBER TERTIUS de Re Ecclesiasticâ, & primò de Ecclesiis generatim.

OBSERVATIONES in Divisionem.

Autor locutus de Jure generatim, & specialiter de Jure Publico continente facultatem Legum ferendarum, interpretandarum, exequendarum, constituendorum hunc in finem Magistratum, coërcendorum scelerum, & proinde instituendæ notionis in ipsâ, quæ vocatur Judicium Publicum suas habens solemnitates ac poenas; tum de Jure Privato pertinente ad Judicia Privata, suis quoque solemnitatibus instructa, sive præcedentibus, sive comitantibus, sive sequentibus; transit ad Jus Rerum Ecclesiasticarum, quæ sunt præcipua ho-

rum Judiciorum materia, & sub Rerum Ecclesiasticarum vocabulo, complectitur Ecclesiam, quæ includit 1. Ecclesiam Universalem, quæ est Societas Fidelium, extrâ quam non est Salus: 2. Ecclesias. Particulares, ex quibus Universalis Ecclesia coalescit: 3. Personas Ecclesiasticas, Clericos & Religiosos, Prælatos & Inferiores: 4. Bona Ecclesiastica merè Spiritualia, aut merè Temporalia, aut Mixta, partim Spiritualia, partim Temporalia: 5. Loca destinata Cultui Divino, quem exercent illæ Personæ, & cujus sumptus, perinde ac Personarum alimenta, ex illis Bonis eruuntur.

Cum hæc verba *Ecclesia, Ecclesiastici*, habeant omnes significationes, quas mox illis attribuimus, eas exponere ac determinare Autor debuisset: sic facilius, agnosceretur quanam sit materia hujus *Libri*, quæ divisio, ordo & connexio ipsius. Decimas, Primitias, & Oblationes inter Bona Spiritualia numerando, id observandum curare debuisset in *Inscriptione*, eam sic concipiendo, de *Jure Decimarum*, ad instar Tituli de *Jure Patronatus*.

Agendo de Collatione Præbendarum & Dignitatum, in Titulo de *Præb. & Dignit.* Inscriptioni adijcere debuisset hæc verba, *earumque Collatione*: ad significandum 1. Loqui se de modo providendi Beneficiis inferioribus, sicut locutus erat de modo providendi Præbaturis, Tit. de *Electioe Prælatorum*.

Adjicienda erant Titulo de *Clericis & Monachis ordinandis* hæc verba, *eorumque qualitatibus*, ad instar Tituli de *temporibus ordinat. & qualitat. ordinandorum*, in *Decretalibus* quamvis de actibus Ecclesiasticis non loquatur nisi in *Libro IV.* eos hic complectitur in divisione *Libri III. Cap. I. & III. in principio.*

OBSERVATIONES in CAP. I. circa Ecclesias generatim.

Doctrina hujus Capituli reducitur 1. ad significationem hujus verbi *ECCLESIA*, indicando Locum, quo illa reperitur, & Prærogativam Ecclesiæ Universalis, quæ est una & unica Salutis via. 2. Ad *divisionem* Ecclesiarum, circa quam dicit, eam fieri non posse sine autoritate Episcopi aut Pontificis. 3. Ad earum *Unionem*, circa quam observat aliquot casus, in quibus & autoritatem, quâ illa fieri debet, attingit. De solemnitatibus observandis nihil dicit. 4. Ad *Translationem*, alias-ve mutationes, quæ fiunt in Ecclesia, ubi inserit quiddam generalissimum circa Ecclesiam reperit, quod sine ordine congerit, satis habens, ut plurimum, indicare Textus de argumento loquentes. Cum per Secularisationem aut Regularisationem, per Usurpationem, per Præscriptionem, Lites, Contractus, Privilegia, Immunitates, fiant Mutationes in Ecclesiis, hic loquitur de his omnibus rebus, sed brevius, quam par est, ut sufficienter Lectorem circa illas erudiat, multò minus ut inferat quiddam Jus circa illas docet. Exempla sensibilia extant in *Reg. XIX. XX.* quæ loquuntur de Præscriptione, & in *Reg. XXIV. XXV. XXVI.* quæ agunt de Immunitatibus; nam illæ silent de Titulo, & bonâ Fide necessariis in Præscriptione, perseverantibusque per totum tempus requisitum; item de Rebus impræscriptibilibus; undè Autor remittit ad alia loca, in quibus agit de Præscriptione. Aliæ *Regulæ* non loquuntur de poenis contra Violatores Immunitatum Bonorum & Locorum, quæ illis fruuntur, neque de Absolutione ab illis poenis, nec de omnibus Locis, quibus Immunitas attributa est; nempe Cameteriis, Atriis, Circuitui. 30. aut 40. passuum nec de Judice Immunitatis, de limitatione Immunitatis Bonorum Ecclesiæ quoad onera extraordinaria.

OBSERVATIONES in CAP. II. de Ecclesiâ vacante.

Autor hic loquitur de Præbaturis vacantibus, quæ, durante vacatione, reguntur à Collegio, cujus Caput est Præbatus defunctus aut captivus. Plures nihilominus *Regulæ* colligit, quæ applicari possunt Parochiis vacantibus: tales sunt *ex*, quæ loquuntur de Administratione,